

p. 69 (her er De blevet til Da), Søren Hallar i afhandlingen om naturen hos Harald Bergstedt, Otto Gelsted og Thøger Larsen i »Danske Studier« 1938 p. 107, i min afhandling om alliterationen hos Thøger Larsen i »Danske Studier« 1941 p. 29, i min afhandling »Ordstudier i Thøger Larsens Lyrik« i »Acta Philologica Scandinavica« XV (1942) p. 378, Jens Aage Doctor »De centrale symboler i Thøger Larsens digtning« (1956) p. 72. – 5. Samme strofeform har digtet »Vaardagen« i samlingen »Det Fjerne« 1907, optrykt i »Under Stjerner«, dog med den forskel at de fire af digtets tolv strofer har mandlige rim i andet og fjerde vers som i Eichendorffs digt. »Solskin i en Stue« (i »Bakker og Bølger«) – der er et af Thøger Larsens skønneste digte – har samme strofeform som Eichendorffs »Mondnacht«. – 6. Se Søren Hallar i »Danske Studier« 1938 p. 119 ff., Brodersen II p. 55 ff. og Jens Aage Doctors bog om Thøger Larsen p. 69 ff. – 7. Optrykt i »Udvalgte Digte« (1938) p. 101, 1945 p. 131 og i »Sfærernes Musik. Udvalgte Digte 1914–1927« (1953) p. 76. – 8. Disse vers citeres af Jens Aage Doctor p. 91. – 9. Optrykt i »Sfærernes Musik« p. 79. Digtet »Nu kommer Maanen« er en forstudie til »Fuldmaanen«, se Brodersen II p. 99 note 13. – 10. Digtet »Stille Midnat« fra 1901 har disse ejendommelige vers med ordet *spinkel* – sml. *spinkel*, *spæd* og *sparsom* i »Maaneskin« –: Over Dal og Banke / en spinkel Tanke / af Skin og Skygge (se »Dagene« 1905 p. 16). – 11. Se udvalget 1938 p. 80, 1945 p. 106, 1952 p. 142. – 12. Se nærmere mine ordstudier i Thøger Larsens lyrik p. 373 f. og 381 ff. – 13. Om adjektivet (epitetet) hos Thøger Larsen se mine ordstudier p. 402 ff. og Brodersen II p. 169 ff. Eksempler på *øm* er givet i ordstudierne p. 409 f. Udtrykket »Nattens ømme Stilhed« citeres i »Ordbog over det danske sprog« XXVII (1954), 1612 (med henvisning til mine ordstudier). I modsætning hertil har digtet »Stormfuld Vinternat« – hvor »Livløs Maanen / skinner os til Døde, / skinner saa inderligt / gudsforladt og øde« – udtrykket den tynde Stilhed: »Engang veed vi / den tynde Stilhed kommer, / Majmaaneds Afmagt, / Juni uden Sommer« (»Det Fjerne« 1907 p. 34). Digtet er optrykt i udvalgene fra 1938, 1945 og 1952. – 14. »August« er optrykt i udvalgene.

Harry Andersen.

LETHAL (HOS JOHANNES V. JENSEN)

I Johannes V. Jensens myte »Kongelyset« fra 1933 (trykt første gang i »Politiken« 27. august 1933) læser man: »Endnu staar der et Blomsterflor langs Vejene, men det er Sensommerens Blomster, Regnfang og Røllike, den dybbblaa Cikorie, lethal i Farven som Asters; den kommer sammen med de mørke Nætter, Augustnætter og Stjerner« (se mytesamlingen »Sælernes Ø« (1934) p. 103). »Lethal i Farven som Asters« lyder gådefuldt. Hvad kan digteren have ment med dette besynderlige udtryk? Af sammenhængen fremgår det tydeligt, at *lethal* og *dybbblaa* hører sammen; de to ord dækker hinanden. Johannes V. Jensen har her – som i talrige tilfælde – husket sig selv godt. Det ejendommelige udtryk er opstået ved en krydsning af to andre, langt ældre udtryk. De findes i to myter der ligger hinanden nær i tid. I »Til Drachmanns Aske« fra 1908 hører vi om »den opalhvide lethe-farvede Urne mod den blaa Luft« (se »Myter. Ny Samling« (1910) p. 76 og »Myter« II 3. udg (1924) p. 45). I »Dansk Natur« fra 1909 læser vi om »et Væld af vaade Blomster, Georginer, Krysantemum, letheblaa Asters« (»Myter. Ny samling« p. 3 = »Myter« II 3. udg. p. 6 = »Myter« I (1946) p. 183). De to udtryk *letheblaa Asters* og *lethal i Farven som Asters* hører intimt sammen; de dækker hinanden helt.

Hvorfor asters af digteren kaldes for *letheblaa* ved jeg ikke. Jeg har for en del år siden prøvet på at finde ud af ordet *letheblaa*, et sammensat ord der vist er uden sidestykke i dansk litteratur («Danske Studier» 1952 p. 137 ff.). Jeg nævner der den mulighed at *letheblaa* kan oversættes ved *glemselblå*, der kan svare til *himmelblå*. Lethe er jo navnet på glemselens flod. Da jeg skrev den lille artikel var jeg ikke opmærksom på Johannes V. Jensens brug af *lethal* i »Kongelyset«. Vi ved ikke om der ligger en eller anden oplevelse til grund for digterens anvendelse. Det vil sikkert aldrig blive opklaret. I digtet »Svalerne« (i samlingen »Aarstiderne« fra 1923), som »Kongelyset« har tilknytning til, hedder det i første strofe: »Med tidlig Klarhed Høststjernen tindrer. / Hedt blusser Aaret, thi det erindrer«. Digtet »Den danske Sommer« fra 1941 har i det andet digt »Hvor indadventd og grebet grubler Aaret«. Det er karakteristisk for Johannes V. Jensens digtning at den ustandselig kredser om barndomserindringer – jf. slutningsordene i »Bræen« (1908): Barndommen det er det tabte Land – og slægts-erindringer. Ordet *Minde* er et af hans mest afgørende ord. Dette gør det endnu vanskeligere for mig at forstå brugen af ordene *letheblaa* og *lethal*.

Det er muligt at det er selve ordets klangvirkning der har lokket Johannes V. Jensen til at anvende disse ord. Han er begyndt med den opalhvide, lethefarvede urne; her er der god mening i anvendelsen (urne, død og glemsel hører sammen). Han har som så ofte hos digtere ikke villet slippe det fundne udtryk. Tænk på brugen af et ord som *myte*, der jo som intet andet ord er knyttet til Johannes V. Jensens digtning, som er blevet dens alfa og omega. Der er for mig ingen som helst tvivl om at Johannes V. Jensens valg af dette ord – et genialt greb ned i sprogstoffet, der har suggereret mange gennem lange tider – i væsentlig grad skyldes den suggestive klangvirkning, suggestiv for digteren.

Ordet *lethal* (mærk *th*) er dannet af Johannes V. Jensen selv: det er en afledning af *Lethe*. Det kan i denne forbindelse nævnes at ordet *lethæisk* er blevet fortrængt af *letargisk* (se »Ordbog over det danske sprog« XII (1931), 666). Det er et helt andet ord end *letal* dødelig, dødbringende (latin *letalis*, jf. *letum* død og *letalitet* dødelighed i den medicinske terminologi). At Johannes V. Jensens *lethal* skulle være det samme som *letal* og betyde dødelig betragter jeg som ganske usandsynligt.

Eksempler på at Johannes V. Jensen har husket sig selv godt kan man finde i min disputats »Studier i Johannes V. Jensens Lyrik« (1936), her specielt om vekselvirkningen mellem prosa og poesi og f. eks. i mine afhandlinger »Johannes V. Jensens Digte« (i tidsskriftet »Edda« 49 (1949) p. 90 ff., specielt p. 102 ff.; jeg fremhæver p. 136 f. note 46) og »Nogle mindedigte af Johannes V. Jensen« (i »Danske Studier« 1955 p. 87 ff., specielt p. 90 og 106). Jeg henviser også til Niels Birger Wamberg's lille, fine og lærerige studie »Symboler paa vandring« (tidsskriftet »Ord och bild« 1956 p. 491 ff.), der bl. a. gør rede for »Envoi«-motivet: »Nu breder Hylden / de svale Hænder / mod Sommermaanen«.

Harry Andersen.